

Kaksikasvo Giraud käväisi Kemissä

Ville Hänninen

Jean Giraud tahtoi ulos kopista ennen kuin olisi liian myöhäistä.

Moni taiteilija tyytyy kehittämään itselleen yhden tyylin ja viemään sen huippuunsa asti. Kemin sarjakuvapäivien tämänvuotiselle päävieraalle Jean Giraud'lle (s. 1938) se ei ole koskaan riittänyt. Hän on sarjakuvamaailman tunnetuin Janus-kasvo, vuosikymmeniä kahdella eri tekijänimellä (Moebius ja Jean Giraud) vaikuttanut visionääri.

Charmikkaasti harmaantunut ranskalainen aloitti uransa 1950-luvun puolivälissä. Valerianin piirtäjän Jean-Claude Mézièresin kanssa samaa taidekoulua käynyt Giraud sai ensimmäiset sarjakuvansa julki 1956.

Vuonna 1963 Giraud alkoi piirtää käsikirjoittaja Jean-Michel Charlierille (1924–89) Blueberry-lännensarjakuvaa. Charlier oli jo arvostettu, muiden muassa Punaparrasta ja Buck Dannystä tunnettu mestari, kun taas Giraud oli työkoekemusta hamuava aloittelija.

– Yleisö piti Charlierin klassisesta tyylistä kirjoittaa seikkailusarjoja. Minä

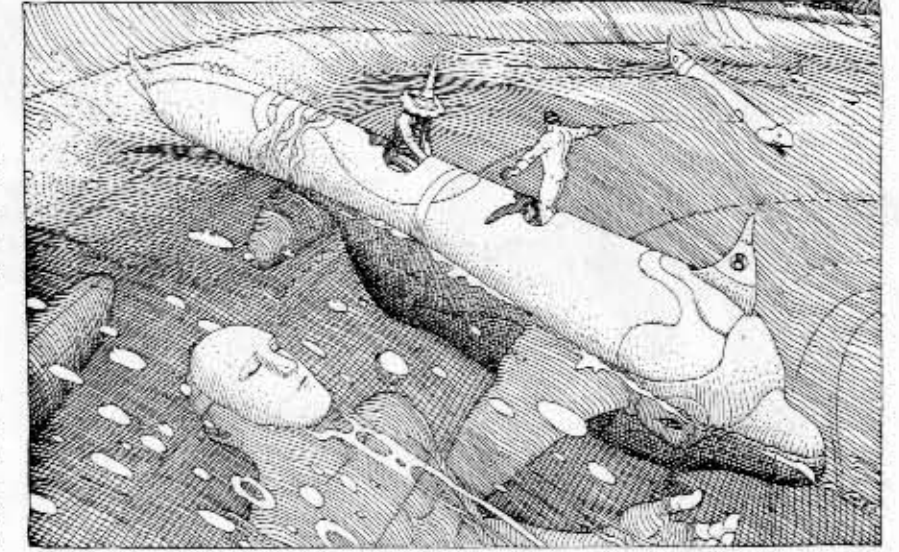
edustin nuorta polvea, olin toisenlaisen näkökulman edustaja. Sain vaikutteita ensin amerikkalaisista ja sittemmin italo-westerneistä, Sergio Leonen ja Sam Peckinpahin teoksista. Oikeastaan kaikki tuli elokuvista, kuvakulmien lisäksi puvut ja jopa tyyli, jolla aseita kannetaan ja käsitellään. Charlier ei ollut aiemmin käyttänyt yhtä paljon elokuvan tyylikeinoja, mutta minä nuorena kapinallisena vedin häntä mukaan uuden sukupolven tyyliin.

– Silti tarinat olivat hyvin selkeitä, ne noudattivat klassista kaavaa. Albumien maisemat ovat yhdistelmä visuaalista muistia, valokuvia ja muuta lähdemateriaalia sekä maalaisjärkää. Tarinoissa esiintyvien oikeiden historiallisten henkilöiden teot pohjaavat myös dokumentteihin.

– Kävin Piloten toimituksessa viikottain ja sain postitse Charlierin käsikirjoitukset. Kun uusi seikkailu alkoi, sain

– Omat taiteelliset esikuvani (mm. Ray Bradbury, Isaac Asimov ja Philip K. Dick) ovat peräisin sci-fi-kirjallisuuden kultakaudelta, 1950-1980-luvuilta. Nykyisin sci-fille on käynyt kuten länsikäreille tai jazzille. Kehitystä ei tapahdu, vaan tehdään samoja asioita vailla alkuperäistä paloa, Jean Giraud harmittelee.

– Ranskassakin Giraud ja Moebius jakavat lukijakuntani kahtia. Kaikki eivät pidä molemmista. On jännittävää, kuinka lukijoiden poliittiset ja sosiaaliset erot ja jopa kotikasvatuksen ankaruus vaikuttavat valintaan kahden tyylin välillä, Moebius mietiskelee.

kymmenisen sivua käsikirjoitusta. Piirsin ne puhtaaksi, minkä jälkeen uutta seikkailua saapui toimitukseen noin neljän sivun jaksoissa. Tuskin Jean-Michel itsekin tiesi, miten tarina etenisi. Etenimme inspiraation varassa, olimme itsekkin kuin lukijoita. Jean-Michel sai kirjoitusintoa nähdessään valmiit sivut ja jaksot niiden turvin kirjoittaa tarinan loppuun.

Moebius antoi luvan irrotella

Joitakin vuosia sarjaa tehtyään miehen mieli alkoi kiehua. Giraud tiesi, että hänestä ei olisi tavallisen sarjakuvatyöläisen rooliin, tekemään vain samaa sarjaa tismalleen samalla tyyllillä vuodesta toiseen. Kalervo Palsan tavoin hänkin uskoi, että sarjakuvantekijälle maneerin rappion merkki.

Giraud otti itselleen taiteilijanimen Moebius ja alkoi tehdä (vielä tänäkin päivänä piirtämänsä) Blueberry'n ohella erittäin mielikuvituksekkaita sci-fi-tarinoita. Ne erosivat perinteiseen tyyliin tehdystä western-anisankarista niin radikaalisti, että edes asiantuntija ei olisi hoksannut piirroksia saman ihmisen tekemiksi.

– Taiteen traditioihin kuuluu pseudonyymien käyttö, niin Ranskassa kuin muuallakin. Olin lukenut paljon sci-fiä, erityisesti amerikkalaista. Siihen kuului olennaisena osana kertoa ajan ja tilan vääristymisestä. Törmäsin novelliin, jossa kerrottiin Moebiuksen nauhasta, päättämättömistä luopista. Se tuntui sopivalta nimeltä, joten käytin Moebius-nimikettä piirtäessäni 1962 pari lyhyttä sarjaa ranskalaiseen Hara-kiri-huumorilehteen. Mitä enemmän makustelin nimeä, sitä paremmalta se tuntui, ja olen käyttänyt sitä nyt jo yli 40 vuotta. Minusta on hauskaa, että joka kerran julkisesti esiintyessäni joku äimistyy tajutessaan, että Moebius ja Jean Giraud ovat yksi ja sama henkilö, Giraud myhäilee.

Syy Moebius-pseudonyymin kestävyyteen on, että se tarjoaa pakotien mielen lukkiutumista. Moebiuksena mikä tahansa on mahdollista ja sallittua.

– Haluan säilyttää spontaanituteni mahdollisimman pitkälle, jotta en kyllästyisi. Blueberryä on tehtävä tiettyjen kerroksellisten kaavojen ja sankaritarinan ja melodraaman lakien mukaan. Tehdessäni

Blueberryä olenkin "lainkuuliainen" kuin muusikko, joka soittaa New Orleans-jazzia. Haluan silti soittaa myös free jazzia. Moebiuksena minulla on lupa irrotella. Sarjakuvantekijän jatkuvana uhkana on fakkiutumisen, päätyminen lukijoidensa ja kustantajan ohjaimmaksi

kuvamasiinaksi. On terapeutista pystyä tekemään aivan mitä tahansa, käyttää abstraktia tyyliä tai hyvin pedanttiakin ilmaisua, kulloisestakin ideastani riippuen.

– Blueberry on kuin koppi, jossa minun on toimittava tiettyjen klassisen

© Moebius

– Olin osa 60-lukulaista liikettä. Minuun iski koko juttu – politiikka ja psykedelia. Amerikkalainen underground-sarjakuva, etenkin Robert Crumb, vaikutti myös. Joitakin sarjoistani ei voi ymmärtää ilman yhteyttä sen ajan kulttuurihistoriaan.

kerronnan periaatteiden mukaan. Moebiuksena voin tulla kopista ulos ja etsiä toisenlaisia maailmoja. Minusta se on taitelijan tehtävä, hakea väsymättä uutta. Siksi minua on ilahduttanut suuresti se, että monet nykyisistä nuorista radikaaleista taitelijoista ovat nimenneet minut esikuvakseen. Se antaa uskoa, Giraud kiittelee.

– Usein taitelija ihmisessä kuolee ennen häntä itseään. En osaa sanoa, onko taitelija minussa enää elossa, mutta parhaani yritän.

Aukko järjen ulkopuolelle

Todellakin. Tuore näyttö Giraud'n pyrkimyksistä luoda jotain uutta itselleenkin uutta on luonnoskirja 40 days dans le désert B ("40 päivää autiomaassa", Stardom 2001). Samanaikaisesti piinallisen pikkutarkka ja villi teos syntyi aikana, jolloin Giraud valmisteli Geronimo-nimistä Blueberry-albumia.

– Silloin, vuosina 1999–2000, olin täynnä hyvää energiaa. Iltaisin jaksoin piirtää vapaa-aikanani kuvia Rotring-tussilla ja assosioida vapaasti. Kuljetin vihkoa mukanani joka paikassa, ravintoloissa ja metrossa. Se oli epävirallista ja hyvin henkilökohtaista työtä. Kun vaimoni Isabelle näki kirjan, hän totesi, että se on julkaistava sellaisenaan. En ole päässyt enää vastaavalle tasolle. Kuljetan yhä luonnoskirjoja mukanani, mutta vastaavia kuvia ei enää synny.

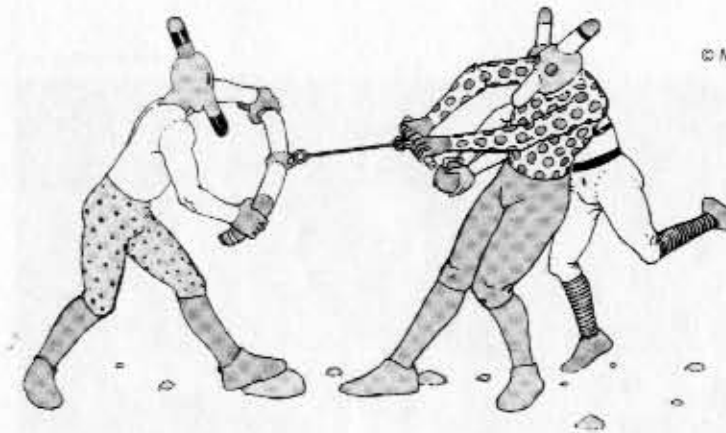
Parhaat Moebiuksen sarjakuvat tuntuvat kumpuavan syvältä alitajunnasta, unen maailmasta. Esimerkiksi Jerry Corneliuksen ilmatiivis autotalli etenee unen tavoin absurdisti nytkähdellen.

– Hyödynnän paljon uniani sarjakuvissa. Muunnan niitä usein jopa aika suoraan tarinoiksi, sen kummemmin kontrolloimatta itseäni. Ryhdyn vain tekemään ja katson sitten mitä syntyi. Unitiloja on monenlaisia, eikä unimateriaali koskaan ole mustavalkoista, ainoastaan hyvää tai pahaa. Hypnoosia tutkinut ystäväni esitti teorian, jonka mukaan elämme kaikki transsitilassa pystyäksemme jäsentämään maailmaa. Taitelijan tehtävä on repäistä aukko "järjen" ulkopuolelle.

© Moebius

– Jo taldekolussa 1950-luvulla minä ja Jean-Claude Mézières kiinnostuimme sarjakuvasta. Olimmekin ainoita. Silloin se nähtiin vain lasten viihteenä. Oikeastaan halusin jo ihan alussa tehdä myös tietejuttuja. Mézières tahtoi tehdä lätkäreitä, mutta päätyi Valerianin tietoismaailmaan, Jean Giraud muistelee.

© Moebius

toa realistisesti. Annan suojelusenkelini johdattaa minua. Tai suojeluspaholaiseni, Giraud hymähtää.

Giraud on tehnyt urallaan hyvin erilaisia sarjakuvatarinoita – Marvelille tehdystä Hopeasurffaajasta hulpeaan epäkaupalliseen Jerry Corneliuksen ilmatiiviseen autotalliin, realistisista ja yksityiskohdiltaan tarkoista Blueberryistä Aadenan puutarhojen tapaiseen

pelkistyneisyyteen. Hänellä on kuitenkin vielä toteuttamattomia unelmia jäljellä.

– Haluaisin tehdä taulun vesilasista, johon heijastuu aurinko. Haaveilen todella näin yksinkertaisesta projektista. Sen sijaan että kuvaan kaukaisia maailmoja ja etsin niistä kauneutta, tahtoisin kuvata yksinkertaisuuden kauneutta. Siihen en ole vielä kyennyt. ■

© Moebius

JEAN GIRAUD: "OSALLISTUIN BLUEBERRY-ELOKUVAAAN VAIN PINTAPUOLISESTI"

Jean Giraud on tehnyt runsaasti töitä elokuvateollisuudelle lavasteiden ja erilaisten visuaalisten elementtien suunnittelijana (mm. Viides elementti, Dyyni, Tron). Syksyllä saa ensi-iltansa ensimmäinen Giraud'n sarjakuviin perustuva elokuva. Jan Kounenin (Dobermann) ohjaama ja Vincent Casselin tähdittämä elokuva luutnantti Blueberrystä saa ensi-iltansa syksyllä peräti 800 kopiolla. Suomeen se saapuu ensi vuonna.

– Blueberrystä on pyritty tekemään elokuvaa jo aiemmin. Asuessani Los Angelesissa minä ja Jean-Michel Charlier yritimme saada Walter Hillin ohjaajaksi. Tosialta nyt olen vakuuttunut, että Blueberry-elokuva täytyy tehdä ranskalaisin voimin, koska puitteistaan huolimatta sarja kuuluu ranskalaisen kulttuurin piiriin. Siksi on mukavaa, että Jan Kounen sai lopulta tehdä elokuvan.

Laajasta elokuva-alan kokemuksestaan huolimatta Giraud osallistui tuotantoon varsin pintapuolisesti.

– Lähinnä olen antanut käsikirjoitusapua Jan Kounenille. En halunnut olla tuotannossa liian tiukasti mukana, mikä on ehkä hyväkin asia lopputuloksen kannalta. Minusta elokuva ei saa olla samanlainen kuin sarjakuva, vaan sillä pitää olla oma ilme. Ohjaajan pitää muodostaa oma tulkintansa aiheesta.

– Kounen on kuitenkin hyvä ystäväni, joten hän toi käsikirjoituksen ensimmäisen version luettavakseni. Tein kojuuksia Blueberryn elämäker-

rallisiin yksityiskohtiin. Kehotin myös Kounenia syventämään tietouttaan shamanismista, koska käsikirjoituksen antama kuva oli hiukan naiivi. Elokuvan kuvausten aloittaminen oli siirtynyt, joten Kounen alkoi samantien tutustua tarkemmin aiheeseen. Jan ei suinkaan lukenut paria kirjaa aiheesta, vaan

hän lähti Meksikoon Tara-ulma-rasintiaaniheimon pariin. Hän kokeili kaktusuteen vaikutuksia ja palasi haltioituneena takaisin Eurooppaan. Hän ilmoitti kuulleensa inkaheimosta, joka on vieläkin kehittyneemmällä shamanismin tasolla, ja lähti seuraavalla viikolla Peruun!

© Jean Giraud

